פעילות 3: ביטויים וניבים לחנוכה

זמן: 20–30 דקות • **קבוצה:** 2–4 תלמידים • **מיומנויות:** ידע לשוני, אוצר מילים, זיכרון

מטרות

- היכרות עם ביטויים בעברית הקשורים לאור, לנס ולשמן
- הבנת משמעות לא מילולית של ביטוי
- שימוש בביטוי במשפט מחיי היום־יום

חומרים

- 12 זוגות כרטיסים: ביטוי + פירוש (בקובץ להדפסה)
- שקופית רשימת הביטויים במצגת

מהלך הפעילות

1. מכירים את הביטויים מן השקופית: קוראים, מסבירים, נותנים דוגמה.
2. מניחים את הכרטיסים הפוכים על השולחן.
3. כל תלמיד הופך שני כרטיסים ומחפש זוג: ביטוי ופירושו.
4. מצא זוג? אומר משפט עם הביטוי ושומר את הזוג.
5. ממשיכים עד שכל הזוגות נמצאו.

התאמות לתלמידים עם לקויות למידה

- מתחילים ב־6 זוגות בלבד, ומוסיפים בהדרגה
- משחקים עם הכרטיסים פתוחים (התאמה בלי זיכרון)
- כרטיסי הביטוי והפירוש בצבעים שונים
- בנק משפטים לדוגמה לתלמידים שמתקשים לנסח

לתלמידים: מְחַפְּשִׂים זוג

1. הִפְכוּ שְׁנֵי כַּרְטִיסִים.
2. יֵשׁ בִּיטוּי וּפֵירוּשׁ שֶׁלּוֹ? זֶה זוּג!
3. אִמְרוּ מִשְׁפָּט עִם הַבִּיטוּי.
4. אֵין זוּג? הִפְכוּ בַּחֲזָרָה.

ביטויים וניבים לחנוכה

12 ביטויים לפעילות 3. הביטויים הם חלק מן השפה העברית; הפירושים והדוגמאות נכתבו עבור המאגר.

ביטוי, פירוש ומשפט לדוגמה

ביטוי	פירוש	משפט לדוגמה
מְעַט מִן הָאוֹר דּוֹחֶה הַרְבֵּה מִן הַחוֹשֶׁךְ	דָּבָר טוֹב קָטָן יָכוֹל לְגָרֵשׁ הַרְבֵּה עֶצֶב אוֹ רוֹעַ	חִיּוּךְ אֶחָד שִׂינָּה לִי אֶת כָּל הַיּוֹם – מְעַט מִן הָאוֹר דּוֹחֶה הַרְבֵּה מִן הַחוֹשֶׁךְ.
קָרָה נֵס	קָרָה דָּבָר טוֹב וּמַפְתִּיעַ שֶׁלֹּא צִיפִּינוּ לוֹ	חָשַׁבְתִּי שֶׁאֲאַחֵר, אֲבָל קָרָה נֵס וְהָאוֹטוֹבּוּס חִיכָּה.
רַבִּים בְּיַד מְעַטִּים	קְבוּצָה קְטַנָּה הִצְלִיחָה מוּל קְבוּצָה גְּדוֹלָה	הַקְּבוּצָה שֶׁלָּנוּ קְטַנָּה, אֲבָל נִיצַּחְנוּ – רַבִּים בְּיַד מְעַטִּים.
מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ	גָּדַל עוֹד וָעוֹד, קְצָת בְּכָל פַּעַם	הָאוֹמֶץ שֶׁלִּי מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ כְּמוֹ נֵרוֹת הַחֲנוּכָּה.
רָאָה אֶת הָאוֹר	הֵבִין פִּתְאוֹם מַשֶּׁהוּ שֶׁלֹּא הֵבִין קוֹדֶם	אַחֲרֵי הַהֶסְבֵּר שֶׁל הַמּוֹרֶה הוּא רָאָה אֶת הָאוֹר.
אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה	יֵשׁ תִּקְוָה שֶׁהַמַּצָּב יִהְיֶה טוֹב יוֹתֵר	הַמִּבְחָן קָשֶׁה, אֲבָל יֵשׁ אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה.
הֵאִיר פָּנִים	הִתְנַהֵג בַּחֲבִיבוּת וּבְחִיּוּךְ	הַשָּׁכֵן הֵאִיר לָנוּ פָּנִים וְעָזַר לָנוּ.
אוֹר יָרוֹק	קִיבֵּל רְשׁוּת לְהַתְחִיל	הַמּוֹרָה נָתְנָה לָנוּ אוֹר יָרוֹק לָצֵאת לַהַפְסָקָה.
יָצָא לָאוֹר	הַסֵּפֶר הוּדְפַּס וְהִגִּיעַ לַחֲנוּיוֹת	הַסֵּפֶר הֶחָדָשׁ שֶׁל הַסּוֹפֶרֶת יָצָא לָאוֹר.

ביטוי	פירוש	משפט לדוגמה
הוֹסִיף שֶׁמֶן לַמְּדוּרָה	עָשָׂה שֶׁרִיב אוֹ כַּעַס יִגְדְּלוּ	הַצְּחוֹק שֶׁלּוֹ רַק הוֹסִיף שֶׁמֶן לַמְּדוּרָה.
הָלַךְ חָלָק כְּמוֹ שֶׁמֶן	עָבַר בְּקַלּוּת, בְּלִי בְּעָיוֹת	הַהַצָּגָה הָלְכָה חָלָק כְּמוֹ שֶׁמֶן.
מִסְתּוֹבֵב כְּמוֹ סְבִיבוֹן	עָסוּק מְאוֹד, עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם	לִפְנֵי הַחַג אִמָּא מִסְתּוֹבֶבֶת כְּמוֹ סְבִיבוֹן.

ביטויים וניבים – כרטיסי ביטוי

מדפיסים את שני העמודים, גוזרים, ומשחקים בזיכרון: ביטוי + פירוש.

מְעַט מִן הָאוֹר דּוֹחֶה הַרְבֵּה מִן הַחוֹשֶׁךְ	קָרָה נֵס	רַבִּים בְּיַד מְעַטִּים
מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ	רָאָה אֶת הָאוֹר	אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה
הֵאִיר פָּנִים	אוֹר יָרוֹק	יָצָא לָאוֹר
הוֹסִיף שָׁמָּן לַמְּדוּרָה	הָלַךְ חָלָק כְּמוֹ שָׁמָּן	מְסְתּוֹבֵב כְּמוֹ סְבִיבוֹן

ביטויים וניבים – כרטיסי פירוש

בצד הפירוש אין סמל, כדי שיהיה קל להבחין בין שני סוגי הכרטיסים.

דָּבָר טוֹב קָטָן יָכוֹל לְגָרֵשׁ הַרְבֵּה עָצָב אוֹ רוֹעַ	קָרָה דָּבָר טוֹב וּמַפְתִּיעַ שֶׁלֹּא צִיפִּינוּ לוֹ	קְבוּצָה קְטַנָּה הִצְלִיחָה מוּל קְבוּצָה גְּדוֹלָה
גָּדַל עוֹד וָעוֹד, קְצָת בְּכָל פַּעַם	הֵבִין פִּתְאוֹם מַשֶּׁהוּ שֶׁלֹּא הֵבִין קוֹדֶם	יֵשׁ תְּקְווֹה שֶׁהַמַּצָּב יִהְיֶה טוֹב יוֹתֵר
הִתְנַהֵג בַּחֲבִיבוּת וּבְחִיּוּךְ	קִיבֵּל רְשׁוּת לְהַתְחִיל	הַסֵּפֶר הוּדְפַּס וְהִגִּיעַ לַחֲנוּיוֹת
עָשָׂה שֶׁרִיב אוֹ כַּעַס יִגְדְּלוּ	עָבַר בְּקַלּוּת, בְּלִי בְּעָיוֹת	עָסוּק מְאוֹד, עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם